

NAUFRAGIUL „MEDUZEI” RELATAT ÎN „FOIA DUMINECII” (1837)

Marian CONSTANTIN

Abstract: The wreck of the Meduza frigate, on the 2nd of July 1816, turned into a notorious maritime tragedy of the 19th century, perhaps comparable to the sinking of the Titanic in 1912 by its resonance over time. The incident took place in a context in which the restored French monarchy initiated the recovery of its colonial territories in Africa (the Senegal) lost during the Napoleonian war. Hugues Duroy de Chaumareys, an arrogant and incompetent commander, ignored the sound advice of top navigators and became responsible for the wreck of the Meduza- the commanding ship of the fleet- and caused the death of 150 passengers of the frigate, while only 10 managed to survive.

The 1816 wreck echoed beyond the French media of the time, it rather became the resource for a wide production of literature and the starting point for the pioneering work of art of French Romanticism, the Raft of the Medusa by painter Théodor Géricault.

Under the title „The Breaking of the Meduza Ship”, the shipwreck was first covered in the Romanian newspapers by the Braşov weekly newspaper „Foaia duminecii: spre înmulţirea ceii de obşte folositoare cunoştinţe, alcătuită de o soţietate a celor învăţaţi”, February 13th 1837 issue, also printing a reproduction of Théodor Géricault’s painting of the front page.

Keywords: Meduza, Théodor Géricault, shipwreck, popularising science and art, Braşov, media, Transilvania.

Naufragiul fregatei *Meduza*, din 1816, s-a transformat într-o tragedie maritimă notorie a secolului al XIX-lea, comparabilă, poate, ca rezonanţă peste timp, cu scufundarea Titanicului, din 1912. Incidentul s-a produs de îndată ce

monarhia franceză restaurată a purces la recuperarea teritoriilor sale coloniale din Africa, pierdute în timpul războaielor napoleoniene¹. În conformitate cu termenii Păcii de la Paris², o flotilă compusă din fregata *Meduse*, corveta *Echo*, bricul *Argus* și corabia de transport *Loire* au navigat la data de 17 iunie 1816 spre insula senegaleză Saint-Louis cu scopul de a reloca aici funcționari, militari, învățați și coloniști, necesari noii administrații. Conduasă de Hugues Duroy de Chaumareys, un cârmuitor incapabil, arogant și cu atitudine sfidătoare, ignorând sfaturile celor mai buni navigatori, *Meduza* – nava comandant a flotei – s-a desprins, în ciuda avertismentelor, de restul navelor și a eșuat pe un banc de nisip, la 2 iulie 1816, după-amiază, la o distanță de aproximativ 50 de kilometri de țărm. O sută cincizeci dintre pasagerii fregatei, înghesuiți pe o plută improvizată, au fost victimele deciziilor inconștiente ale șefilor. Majoritatea naufragiaților au murit de foame ori s-au aruncat în apă cu disperare. Cinci oameni au murit în zilele următoare la bordul *Argus*, doar zece pasageri reușind să supraviețuiască³. Potrivit criticului de artă Jonathan Miles, nenorocirea trăită de acești bărbați pe pluta *Medusei* i-a condus „la frontierele existenței umane. Devenind nebuni, izolați și înfomețați, ei i-au masacrat pe cei care intenționau să se răzvrătească, și-au mâncat tovarășii decedați și i-au ucis pe cei mai slabi”⁴.

Ecouri ale dezastrului naval în literatura și pictura franceză.

***Pluta Medusei* – de la catastrofă la artă**

Naufragiul de la 1816 a avut ecouri nu doar în presa franceză din epocă, ci a constituit sursa pentru o întreagă literatură și punctul de plecare pentru opera considerată pionier a romantismului francez, *Pluta Medusei* a artistului Théodor Géricault.

Scriitoarea franceză Charlotte Adélaïde Dard a fost una dintre supraviețuitoarele naufragiului, salvându-se pe o barcă cu vâsle care a ajuns în cele din urmă pe coastă. În anul 1824 a publicat romanul „La chaumière

¹ La 10 februarie 1763, Franța a acceptat oficial cucerirea Senegalului de către englezi. Odată cu Tratatul de la Paris, din 10 februarie 1763, posesiunile franceze din Africa au fost reduse la insula Gorée, cf. „Sénégal et dépendances” în *archivesnationales.culture.gouv.fr.*, accesat la 19 decembrie 2024.

² Recucerit de britanici în 1809, Senegalul a fost returnat Franței în 1814, cf. *op.cit.*

³ https://francearchives.gouv.fr/pages_histoire/39949, accesat la 10 decembrie 2024.

⁴ <https://www.encyclopedia.com/arts/educational-magazines/miles-jonathan-1952>, accesat la 10 decembrie 2024.

africaine”⁵, tradus în limba engleză în anul 1827, relatând, atât drama propriei familii din timpul naufragiului, dar și istoria ținuturilor africane în primii ani de colonizare franceză ai secolului al XIX-lea⁶.

Inspirat din drama petrecută la 1816, scriitorul francez Eugène Sue, consacrat ca exponentul *romanului-feuilleton*, a publicat, în anul 1832, romanul „La Salamandre”, considerat primul roman maritim francez⁷.

În anul 1874, Jules Verne publica romanul *Le Chancellor*, scris sub forma unui jurnal de bord. Prin ochii unui pasager de la bordul Chancellor, plecat de la Paris, cu destinația Liverpool, cititorul urmărește soarta bărbaților și femeilor care luptă pentru supraviețuire⁸.

Însă punctul de plecare pentru ecoul pe care acest dezastru l-a avut nu doar în rândul opiniei publice, ci contribuind esențial la schimbarea modului în care pictura era practică, definind mișcarea romantică, a fost publicarea mărturiilor celor doi supraviețuitori de pe pluta improvizată: „Naufrage de la frégate «La Meduze»: faisant partie de l'expédition du Sénégal en 1816”⁹. Publicată la un an după tragedie, chirurgul Jean Baptiste Henry Savigny și inginerul geograf Alexandre Corréard, îmbarcați pe infama plută, au descris revoltele, asasinările, sinuciderile, actele de canibalism, punctând cele 13 zile dinaintea salvării plutei și a pasagerilor acesteia. Relatarea lui Corréard și Savigny, apărută în 1817, este incriminatoare, având mare succes la acea vreme. Cei doi îi acuzau pe regaliști ca fiind responsabilii dezastrului, mai exact, de susținerea în funcție a unui comandant care, din cauza exilului său în perioada revoluționară, nu deținuse comanda de ani de zile. Lipsa sa de experiență a făcut ca fregata să eșueze, iar comandantul să părăsească printre primii nava, într-o barcă cu vâsle, salvându-se în acest fel.

⁵ Titlul complet al lucrării este *La chaumière africaine, ou Histoire d'une famille française jetée sur la côte occidentale de l'Afrique à la suite du naufrage de la frégate "la Méduse"*, <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k106344n>.

⁶ <https://www.academie-sabl-dijon.org/celebration/decès-de-charlotte-adelaide-dard-rescapee-de-la-meduse>, accesat la 10 decembrie 2024.

⁷ <https://www.britannica.com/biography/Eugene-Sue>.

⁸ Jules Verne, *Cancelarul*, traducere de C. Starcu, [București], Editura ErcPress, 208 p.

⁹ *Naufrage de la frégate "La Méduse": faisant partie de l'expédition du Sénégal en 1816* ([Reprod.]) / par A. Corréard... et H. Savigny, Ciquième édition, Corréard Libraire, Paris, 1821, 514 p. <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k1036098>, accesat la 10 decembrie 2024.

Această relatare a șocat opinia publică și l-a marcat, în special, pe pictorul francez Théodor Géricault. Sensibil la sentimentul dreptății și al egalității, împărtășind simpatia pentru cei nenorociți și lipsiți de apărare, artistul a adoptat imediat subiectul acestor mărturii. Fascinat de această dramă care a avut un impact internațional și pe care liberalii din Franța au făcut-o un simbol al incompetenței și corupției noului regim, Théodore Géricault, într-un act intenționat, o recrează într-un tablou monumental cu puternice semnificații sociale, politice și artistice.

După opinia istoricului de artă George Oprescu, momentul ales de artist pentru a fi reprezentat este un studiu paralel între revolta, masacrul de pe plută și momentul în care *Argus* apare la orizont, iar supraviețuitorii, unii prea slabi și abătuți, continuau să păstreze o atitudine fără speranță, în vreme ce ceilalți cu ultimele forțe se îngămădesc să o zărească¹⁰.

Cu minuțiozitate, Géricault reconstituie momentul, alcătuind o adevărată regie. Apropierea de Corréard și Savigny, cu care a legat o prietenie, i-a slujit pictorului pentru cele două personaje aflate lângă catarg. Descoperirea meșterului, supraviețuitor al naufragiului, care construise pluta, este prilej pentru artist de a obține un exemplar în miniatură, exact ca cea veritabilă. Vizitele dese la spitalul din apropierea atelierului pictorului îi va prilejui acestuia studiul după membre de cadavre, capete, pentru a surprinde natura alterației de culoare și de formă produsă de moarte¹¹ și, nu în ultimul rând, includerea prietenilor, printre care Eugène Delacroix și Theodore Lebrun, ce îi servesc drept modele pentru personajele compoziției¹².

Receptarea picturii lui Théodor Géricault, la Salonul din anul 1819, a stârnit scandalul, declanșând criticile susținătorilor clasicismului, care au văzut-o ca nimic mai mult decât o „grămadă de cadavre”¹³.

Dar de-a lungul timpului, puterea picturii se afirmă și o face una dintre operele majore ale romantismului francez.

Însă, dincolo de critici și scandal, opera lui Théodor Géricault este un puternic manifest. Pentru istoricul Jules Michelet, Théodor Géricault pictează „naufragiul Franței, această plută fără speranță, (...) făcând semn valurilor,

¹⁰ George Oprescu, *Théodore Géricault*, București, Editura Meridiane, 1968, p.71.

¹¹ *Ibidem*, p.72-75.

¹² *Ibidem*, p. 76.

¹³ *Ibidem*, p.78.

nevăzând niciun ajutor”¹⁴. Este de fapt scufundarea Franței napoleoniene. Ostil lui Napoleon, Géricault a ales să reprezinte un tată, în primul rând, cu o cruce a „Legiunii de Onoare” pe piept, simbol napoleonian prin excelență. Pictorul adresează un mic atac suveranului corsican care nu mai era la putere. Pe de altă parte, este una dintre cele mai mari picturi anti-sclavie din istorie. În timp ce sclavia a fost restabilită de Napoleon în colonii din 1802, iar comerțul cu sclavi s-a reluat în ciuda interzicerii sale la Congresul de la Viena, Théodor Géricault a multiplicat referințele explicite la convingerile sale aboliționiste și revoluționare¹⁵. El a ales mai întâi să includă trei corpuri negre în compoziția sa, chiar dacă la bordul vasului *Medusa* se afla un singur om de culoare. Unul este în centru, celălalt în dreapta, jos, în timp ce ultimul este la prova, ținând în mână o pânză albă și roșie ca un steag¹⁶.

Ilustrarea naufragiului în presa românească

Sub titlul „Spargerea corăbiei Meduza”, naufragiul a fost în premieră relatat în presa românească, prin intermediul săptămânalului brașovean „Foaia duminecii: spre înmulțirea ceii de obște folositoare cunoștințe, alcătuită de o soțietate a celor învățați”¹⁷, numărul din 13 februarie 1837.

Foaia a apărut între 2 ianuarie și 25 decembrie 1837. De la 18 septembrie, cuvântul „înmulțirea”, din subtitlu, a fost înlocuit cu „revărsarea”¹⁸, ceea ce denotă concentrarea editorilor pe misiunea de popularizare a științelor și artelor a ziarului.

Publicația avea format de tip „magazin”, conținând „informații din cele mai variate domenii: geografie, istorie, etnografie, artă, științele naturii etc.,

¹⁴ <https://api-www.louvre.fr/sites/default/files/2022-06/TRANSCRIPTION-podcast-les-enquetes-du-louvre-le-radeau-de-la-meduse.pdf>, accesat la 5 decembrie 2024.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ Geoge Oprescu, *op. cit.*, p.75.

¹⁷ <https://dspace.bcucluj.ro/handle/123456789/45338>, Academia Română, Publicațiunile Periodice Românești (ziare, gazete, reviste). Descriere bibliografică de Nerva Hodoș și Al. Sadi Ionescu, din Serviciul Bibliotecii Academiei Române, cu o Introducere de Ioan Bianu, bibliotecarul Academiei Române, tom I, Catalog alfabetic 1820 – 1906, București, Librăriile Socec & C. Sfetea, Leipzig, Otto Harrassowitz, Viena, Gerold & Comp / Institutul de Arte Grafice Carol Göbl, 1913, p. 258.

¹⁸ *Ibidem*.

culese din magazine nemțești de tipul: Sonntag-Magazin și Pfennig – Magazin”¹⁹.

Prin caracterul său enciclopedic, „Foaia duminicii” a contribuit, aidoma altor publicații incipiente în limba română, la răspândirea în rândul cititorilor a cunoștințelor și ideilor de tip iluminist.

Pagina de titlu a numărului ce include subiectul analizat este ilustrată cu o gravură după opera lui Théodore Géricault. (fig. 1).

Redăm în continuare conținutul integral al relatării din „Foaia duminicii”, din 13 februarie 1837. Textul, scris în limba română, a fost ortografiat în tiparul epocii, cu litere semichirilice. În transliterarea lui am optat pentru conservarea unor caracteristici fonetice specifice stadiului de evoluție a limbii române de la acea vreme sau datorate utilizării nu totdeauna consecvente a anumitor grafeme chirilice pentru redarea sunetelor din limba română. Am păstrat, de asemenea, ortografierea fără cratimă a variatelor alăturări morfo-sintactice, care includ diverse tipuri de pronumele în combinație cu auxiliarele verbelor la diferite moduri și timpuri sau cu adverbul de negație. O altă situație ortografică păstrată ca atare este sudarea, inconsecventă, a unor prepoziții cu diverse părți de vorbire sau, dimpotrivă, scrierea separată a unor morfeme din construcții pronominale sau adverbiale care s-au sudat în timp. Nu am intervenit nici în ortografierea cu majusculă, și ea complet aleatorie, a unor substantive comune, nici în dublarea unor consoane, certă influență a limbii din care a fost preluat subiectul. O ultimă precizare: transliterarea respectă scrierea cu „â”, conform normelor Academiei Române.

„SPARGEREA CORĂBIEI MEDUZEI

După învoirile din anul 1815, era săși primească Franția pre lângă altele și Stăpânirile ce au avut la Senegal pre Portul Africesc iarăși înapoi. Așadară în 17 Iunie din anul 1816 sau dus o expediție supt cea mai mare poruncă a Căpitanului fregattelor , de Haumerais, de la insola Aix pre apă. Corăbiile era cu numele Meduza cu patruzeci și patru de tunuri, Corveta Eho, Corabia de transport Loira (Proviant, Hospital) și Brigg Argus. Corăbiile ceale din urmă, care era de slujbă numai întru ajutoriu, rămânea acuș înapoi, pentru

¹⁹Mircea Popa, Valentin Tașcu, *Istoria presei românești din Transilvania*, București, Editura Tritonic, 2003, p. 56.

că Meduza, Era ocârmuirea cea însemnată carea zbura preste toate. Așa au hotărât Poruncitoriul Expediției ce era întrânsele, ca să meargă pre apă înainte și să aștepte pre cealelalte în Insola Saint-Lovis. Călătoria leau fost din tâiu norocoasă, și afară de moartea unui corăbiariu, ce căzuse în Mare, nu li-sau întâmplat nici un lucru de jale. În 27 Iunie au lăsat Fregatta Teneriffa și în 1 Iulie i sau arătat portul de la Africa. Instrucția Căpitanului suna așa, ca să ție pre Marea cea înaltă în fața lui Cap-Blanc, și numai cu cea mai mare grije să să apropie de uscat, ca să ocolească locul cel nășipos de la Arguin, care este un loc foarte primejdios. Iar Căpitanul, un Om neprocopsit și nesocotitoriu, toate ocolirile leau lăsat și șiau dus Fregatta lui în primejdiile ceale mai învederate, împotriva tuturor arățărilor cei făcea Călătorii, ca însuși Offițirii săi. Oamenii de [pe] Eho, care întră acealea sau aflat iarăși la Meduza, sau spăimântat de mișcărilor ce făcea acasta, au strigat, și de abia au făcut după multe seamne ce leau arătat ca să să întoarcă înapoi.

A doua zi apa șiau schimbat fața și să vedea Iarbă de Mare predeasupra apei, și toate anghirele spânzura încărcate de Pești. Destul că toți socotea cum că fundul Mării este aproape și vor da de pământ. Tânărul Corăbiei desus din coșul Catargului au strigat, ca să apuce oblu cătră locul cel nășipos dela Arguin, dar lau răs, și preste câteva Ceasuri sau așezat Corabia pre fund, și aceasta, fu în 2 Iulie. Pre acea Fregattă era preste patru sute de Oameni, toți sau apucat de lucru, însă toate ostenealile cu care să muncea să să scape dintro așa primejdie preste firea omenească leau fost în zadar, că Marea sau înălțat sus, când se necăjea ei, și după trei zile era apa de șasă urme înlăuntru. Acum nu mai era cu puțință de a scoate Corabia de acolo. Avea cinci Luntrițe sau Corăbiuțe mai mari și mai mici legate de Corabie, dar de abia încăpea Oamenii jumătate în trânsele, așa șau hotărât să facă o Plută, și să o tragă cu funiile legate de luntre la Țărmure. Sau apucat cu toții și în scurtă vreme sau îmbredelit lângă vracul de Corabie, o formă de Corabie mare din catarge, din Leamnele și din Scândurile și din prăjinile pânzelor de 75 de urme de lungă și de 26 de urme de lată. Iar după ce au aruncat întrânsa cu pripă niște Lucruri de ale mâncării, sau încredințat 152 de nenorociți de sau pus întracea Plută stricăcioasă, ca să o tragă cu luntrele. Așa Luntrile au apucat iară pre Marea cea înaltă deasupra, și cătră șapte Ceasuri, Căpitanul carele își luasă în luntrea sa numai 25 de Oameni leau făcut semn să pleace. De sau întârziat Căpitanul sau că avea îndoială, de a putea să scape Pluta, sau că nul însuflețea nici o îndrăzneală și silință să poată el să scape viața la atâta Oameni, nu se știe, dar destul că de abia sau depărtat un mil de loc dela Fregattă, și funiile cu care era legată de Luntre, sau tăiat, Luntrile nu sau mai văzut și rămâind acei 152 de nenorociți, mai toți sau înecat în Marea cea fără de nădejde.

Dar aceasta leau fost încă primejdia cea mai mică, că Pluta cea prea încărcată au intrat în apă preste trei urme, și așa trebuia săși schimbe o primejdie cu alta, săși arunce vasele ceale cu de ale mâncării în Mare, măcar să moară de foame. Acei pătimași, numai atâta loc avea, ca stând îmbulziți să să ție unul de altul, încât ori ce puțin vânt îi arunca de acolo în apă. Era o noapte înfricoșată, Marea sau înălțat sus și sau făcut o furtună. Făcândușă zio, iau numărat pre ei, și 10 – 12 nu să mai afla, carii au căzut printră Leamnele ce era numai înbredelite la Plută, și unii ca aceia sau făcut jertfă valurilor. Dar cu toată frica ce iau cuprins încă tot nu șiau pierdut nenorociții aceștia toată nădejdea, și nu gândea de tot că să vor prăpădi. Dar au sosit iară noaptea, și nu să mai arăta nici o Luntre, iar preste noapte s-au înnoit furtuna. Valurile au lovit Pluta cu așa puteare vrăjmașe încât de multe ori venea până la atâta încât tot deauna înghițea Marea câte o Jertfă din trânșii. Atunci în primejdia cea mai mare fieștecarele să socotea că e prăpădit. Ostașii și Corăbierii socotind cum că li sau apropiat Ceasul morții, leau venit în cap ca să bea până ce să vor îmbăta. Așa au golit un vas de vin, că lau băut tot, și în beția lor au vrut să taie funia, cu care era legată Pluta de să ținea laolaltă. Iar Ofițirii și alții să puna în pricină să nu lasă, și așa au început a să bate și a să omorî unii pre alții pre scândurile prin care fără de aceia sau fost despărțit numai dela moarte. În șueratul furtunii, în vâjeitul valurilor, și în trăznetul leamnelor să amesteca acum și sudalmele și răcnetile Ostașilor, vaetele celor răniți și Horcăitul muritorilor. Dar cea mai înfricoșată spaimă a spaimelor este Omul în furia sa! Că în seara din ziua aceia sau prăpădit 65 de Oameni, și ceilalți mai toți răniți tremura ca de friguri, și să asemăna mai mult cu umbra decât cu Oamenii. Mai rămăsease numai o toană de vin, că ceale lalte toate sau fost deșertat. Foamea și setea creștea în toate zilele. Adevărat că pești se arăta, de venea aproape de Plută, încât cu sabia putea săi ajungă. Și sau pornit acum o luptă cu hiarăle ceale răpitoare de Mare, și iarăși o gâlceavă întră Oameni, carii să le mănânce. Însă preurmă li sau luat prada, și foamea sau făcut tot mai amară, și mai rea. În fierbințeala frigurilor, ce iau apucat pre nenorociții aceia, sau aruncat preste trupurile tovarășilor lor celor morți, iau spintecat, iau rupt bucăți și iau mâncat, așa cum era cruzi. Iar de sus din Ceriu sau dat sfârșitul acelor mâncări scârboasă, și leau trimis o tabără întreagă de pești zburători, din care o mulțime mare sau pus pre leamnele Plutii. Sau prins din trânșii 200. Au făcut foc ce lau aprins cu praf, și au fript, așa făcea unii și cu carnea de Om a o putea mânca. Însă această tabără de pești fu cu de grab mâncată, și sau apucat a mânca iară carne de Om, și ne mai putând să facă foc au început a o mânca iară crudă, și încă plină de sânge de multe ori.

Luptele, foamea, frigurile și valurile au luminat înfricoșat întră 152 de Oameni de li sau spart Corabia. Că acincea zi dimineața mai era numai 30 din trânșii pre Plută. Adoua zi numai 27 și întră aceștia era 12 gata de moarte și 15 bolnavi. Aceștia sau fost săturat de cei dintâiu, și gândea, că moartea lor se pripeaște aici atâta câtă patimă li sar cruța, au socotit cât ar mai câștiga prin jertfirea lor din socoteala vinului și sau hotărât săi arunce în Mare. Această hotărâre înfricoșată o au și împlinit trei Corăbieri și un Ostaș.

Dimineața după această faptă ne omenită leau sosit o rază de nădejde în sufletele lor ceale sălbătăcite: că un fluture mic zbura preste Plută și să arăta și alte goange de Mare. După semnul acesta nu era departe Țărmurile, și tot nu să arăta nimic de la Orizont! Opt inși cei mai tari, sau carii nu era așa slabi au vrut să facă o luntriță, și întru un noroc să cearce, oare nu sar putea săi arunce la Liman. Însă cât au pornit corăbiuța aceia ce o au și făcut pre apă, îndată sau răsturnat.

Mai pre urmă în 17 Iulie dimineața, tocma când au început ei acum cu toții a să ruga fierbinte lui Dumnezeu ca săi scape și sau împărțit întră dânșii rămășița de vin ce mai avea, li sau ivit despre Orizont o Corabie. Atunci li sau deșteptat toate puterile, ca să facă seamne, cum li să bătea inima lor întră nădejdea despre ceale ce aștepta cu mare dorire. Dar ah! Corabia șiau întors Drumul și nu sau mai văzut. Toată bucuria lor sau întors în suspinuri și întru o deznădăjduire. Acum căuta să să prăpădească, pentru că această de pre urmă nădejde seacă leau tăiat toate puterile; sau pus jos în mijlocul Plutii lor, și sau acoperit cu pânzele lor. Vor fi clocit ei acolo nădușiți vro doao Ceasuri, când din întâmplare au eșit unul din Cortul pânzător lor, dar ca fulgerul sau întors înapoi cu mare glas strigând după cum lau fost cuprins bucuriia cea ca o nebulie, din care nau mai putut grăi, ci numai cu mâna arăta cătră Mare, și numai atâta au putut zice: Scăpare! Scăpare!

Cei ce să mai putea ținea însus, au alergat afară și au zărit o Corabie cu Flagă Franțozască, carea cu toate pânzele întinse mergea pă drum. Îvedearea unei adevărate scăpări, să năbunisără acești 15 nenorociți din deznădăjduire și de îndoială mai întâiu, iară acum de bucurie. Să îmbrățișară unii cu alții, să ruga, striga, plângea, și își îndindea mânilor după binele ce le aduce ca să îmbrățișeze Corabia. Aceia era tocma Corabia Brigg-Argus carea dela Senegal să despărțisă de ei, și căuta Pluta lor. Adoa Zi au văzut uscatul, și numai decât au aruncat anghira dinnaintea Sfintei Lovis.

Dintru acești 15 nenorociți mai trăia încă numai 10 inși. Iar din ceale 5 Luntri cu 233 de persoane nici unul nau perit, că toți au sosit cu pace la S. Lovis.

Neprocopsala, neîmplinirea datorinții, și vai de capul ticălosului Căpitan de Haumeran au pricinuit această prăpădenie mare. Iar o Judecată ostășască lau degradeaut și lau judecat pre el la robie pre doi ani, care nau fost pedeapsă mare pentru aceale cinci zile în care sau făcut acea nemărginită perire de atâția Oameni”.

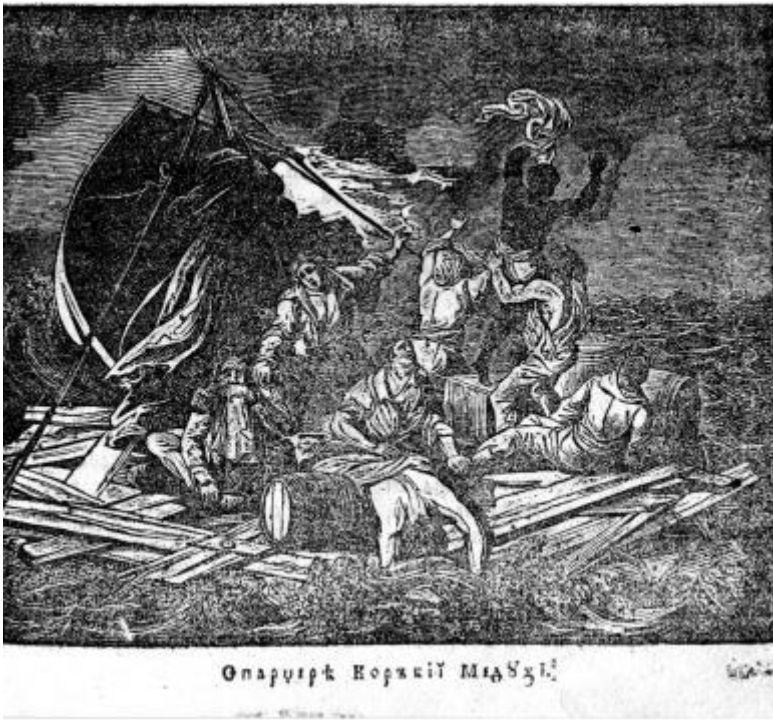

Fig. 1, *Naufraziul Medusei*, gravură, interpretare după Théodore Géricault, „Foaia duminicii: spre înmulțirea ceii de obște folositoare cunoștințe, alcătuită de o soțietate a celor învățați”, Brașov, 13 februarie 1837, *Colecție personală Marian Constantin*.